

Dijkversterking en Rivierverruiming

Arno de Kruif, RWS-WVL versie dd 28 januari 2016

Nederland wordt al honderden jaren beschermd door dijken en duinen. We hebben onze bescherming tegen hoogwater zelfs geregeld in de wet. We toetsen periodiek of onze keringen nog voldoen aan de vastgestelde norm en als dat niet het geval is worden de afgekeurde keringen opgenomen in het HWBP en worden ze versterkt.

In de jaren negentig is een nieuwe maatregel t.b.v. hoogwaterbescherming geïntroduceerd: rivierverruiming. Rivierverruiming verlaagt de waterstand en draagt daarmee bij aan het vergroten van de hoogwaterveiligheid. Rivierverruiming is daarmee, net als versterking van waterkeringen, een preventiemaatregel (1^e laag van Meerlaagsveiligheid) om te voldoen aan de veiligheidsnormen. Rivierverruiming is echter niet hard in de huidige wet verankerd en er is ook geen aanpassing voorzien in de wijziging van de Waterwet die beoogd is om 1 januari 2017 in werking te treden. In het Nationaal Waterplan is opgenomen dat Waterveiligheid twee pijlers kent, rivierverruiming en dijkversterking, en de Voorkeurstrategie (pakket aan dijkversterkende en rivierverruimende maatregelen afkomstig uit Deelprogramma Rivieren van het Deltaprogramma) als strategisch kompas dient. De lopende rivierverruimingsprogramma's Ruimte voor de Rivier en Maaswerken die voor 2020 worden afgerond komen voort uit een éénmalige startbeslissing Planologische Kern Beslissing (PKB). Rijk betaalt bijna 100% van de kosten van deze rivierverruiming.

Op het moment spelen er belangrijke ontwikkelingen op het gebied van Waterveiligheid: nieuwe inzichten in sterkte van de dijken, invoering van nieuwe normering en klimaatsverandering met hogere rivierafvoeren tot gevolg. De vraag is of we nog steeds met dijkversterking en/of rivierverruiming de nieuwe norm kunnen halen?

In de 3de toetsronde zijn veel dijken afgekeurd. Voor de eerste dijktrajecten langs de Waal, geprioriteerd op basis van de nieuwe normering, zijn inmiddels verkenningen gestart t.b.v. dijkverbetering. Begin 2015 heeft de minister van IenM een brief gestuurd aan de voorzitters van Stuurgroep Delta Rijn en Maas met een verzoek om een onderbouwd voorstel van een nadere selectie van rivierverruimende maatregelen + mogelijke startbesluiten voor één of meer Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT)-verkenningen.

Eis bij het starten van een MIRT-verkenning is zicht op financiering. Eventuele besparingen door rivierverruiming op geplande dijkversterkingen in HWBP kunnen worden aangewend voor bekostiging van rivierverruiming. De meerkosten van rivierverruiming moeten worden bekostigd door Rijk en regio.

Er is een methodiek ontwikkeld om de nieuwe opgave voor de faalmechanismen hoogte, piping en macrostabiliteit te bepalen op basis van de nieuwe Waterveiligheidsontwikkelingen. Vervolgens kan ook de kostenreductie op dijkversterkingen door rivierverruiming worden berekend. Het eerste beeld dat hier uitkomt is dat de kostenreductie op de Waal door rivierverruiming beperkt is i.v.m. grootte sterkteopgave van de dijken. Rivierverruiming lost dan maar weinig op. Op de IJssel en de Maas lijken de opgaven op basis van eerste berekeningen kleiner en lijkt ook de kostenreductie op dijkversterking door rivierverruiming groter. Daarnaast wordt ook bestudeerd hoe groot de meerwaarde van rivierverruiming is door meekoppelkansen en 'extra' robuustheid van het systeem. De berekende kostenreductie plus meerwaarde door meekoppelkansen en robuustheid moet duidelijkheid geven op welke locaties we voor dijkversterking kiezen en waar voor een combinatie van dijkversterking en rivierverruiming.

De aankomende jaren worden er in ieder geval veel km's dijkverbetering geprogrammeerd in het HBWP en verbeterd door de Waterschappen. Daarnaast zijn er in november 2015 ook MIRT-verkenning startbesluiten genomen (mede op basis van bovenstaande studie) voor de rivierverruimende maatregelen Varik-Heesselt en IJsselpoort. Voor de Maas wordt in november 2016 besloten of / welke MIRT-verkenningen voor rivierverruimende maatregelen worden opgestart. Als het tot uitvoering komt worden deze rivierverruimingen voor 2030 gerealiseerd.

De beleidsdirectie van IenM (DGRW) werkt daarnaast met alle betrokkenpartijen (HWBP, RWS, StafDC, Provincies en Waterschappen) aan een plan van aanpak om ook voor na 2030 een ambitie voor rivierverruiming uit te werken. Dijkversterkingen worden vaak ontworpen met levensduur van 50 jaar. Daarbij is het nodig om te weten met welke belasting er rekening gehouden moet worden bij het ontwerp. Deze belasting is mede afhankelijk van toekomstige rivierverruimingen. Om hier rekening mee te kunnen houden is het dus nodig de ambitie rivierverruiming te vertalen naar een waterstandsdalingslijn die het waterschap mee kan nemen bij het ontwerpen van hun dijken.